VOORSTEL

Zaaknummer:	575503
Afdelingsnaam:	
Steller(s):	HvH – J.A.C. Slingerland, H. Koc
Onderwerp:	Verbetering kwaliteit natuurgebieden Anna's Hoeve en Monnikenberg, met de Vereniging tot Behoud van Anna's Hoeve e.o. bij de Provincie NH aan tafel

Voorstel

1. Kennis te nemen van de inhoud van de Brief van het Bestuur van de Vereniging tot Behoud van Anna's Hoeve e.o. (VBAH) van 30 juni 2019, met twee bijlagen, die eerder zijn aangeboden bij agendapunt 2.b. voor de Raadsvergadering van 10 juli 2019 en naar de inhoud waarvan, in dit verband, kortheidshalve wordt verwezen.
2. Inhoudelijke bespreking van de mogelijkheden die de Raad ten dienste staan om de door het Bestuur van de VBAH voorgestelde aandachtspunten, monitoring en aanbevelingen bij de Provincie NH onder de aandacht te brengen en te bewerkstelligen dat de VBAH als volwaardig gesprekspartner bij de provinciale ambtenaren en bestuurders wordt toegelaten, mede in het kader van een voorgestane inwonersparticipatie, op de participatieladder ten minste op het niveau van co-creatie.
3. De verantwoordelijk wethouder ter zake te adviseren bij het nemen van concrete maatregelen om, al dan niet in nauwe samenwerking met het College van de Gemeente Laren en het Bestuur van het Goois Natuurreservaat, te bewerkstelligen dat:

   - De VBAH bij de Provincie NH als volwaardig gesprekspartner kan participeren om te zorgen dat de negatieve gevolgen van de aanleg van de HOV busbaan en de Verlegde Weg over Anna's Hoeve nu en in de toekomst in het genoemde gebied beheersbaar kunnen worden gehouden en tot een minimum kunnen worden teruggebracht dan wel, indien mogelijk, kunnen worden voorkomen.

   - Dat tegelijkertijd wordt gewerkt aan het opstellen van plannen ter verbetering van de leefgebieden van onderhavige diersoorten, het opstellen van een monitoring plan en de uitvoering van die plannen, zoals voorgesteld door de VBAH.

Samenvatting

Bij de voorbereidingsmaatregelen en de uitvoering van de aanleg van de HOV verbinding, wijst het Bestuur van de Vereniging tot Behoud van Anna's Hoeve e.o. in haar brief van 30 juni 2019 met twee bijlagen op negatieve gevolgen voor in de betreffende gebieden aanwezige en foeragerende vleermuizen, boommarters, dassen, hermelijnen, wezels en ringslangen (en eerder eekhoorns).

In een groot aantal aandachtspunten worden de negatieve gevolgen geconcretiseerd. Maar daar blijft het niet bij. Per genoemde diersoort(en) worden maatregelen ter verbetering van het dierenwelzijn

aanbevolen en wordt monitoring voorgesteld.

Uit informatie komt het beeld naar voren dat het Bestuur en de Leden van de genoemde Vereniging bij de verantwoordelijke gezagsdragers en ambtenaren op provinciaal niveau tegen dichte deuren aanlopen. En dat, terwijl het bestuur van de VBAH juist op participatieve wijze wil meedenken en - doen en bijgevolg met concrete en positieve voorstellen komt.

Het Bestuur van de VBAH begrijpt dat de aanleg van de HOV en de Verlegde weg niet is tegen te houden en wil daarom met steun van de Gemeenteraden van Hilversum en Laren en het Bestuur van het Goois Natuurreservaat (GNR) hieraan nu een positief vervolg geven, door met de verantwoordelijke ambtenaren en bestuurders van de Provincie NH aan tafel te gaan om te zorgen dat de negatieve gevolgen van de aanleg van de HOV nu en in de toekomst beheersbaar kunnen worden gehouden en tot een minimum kunnen worden teruggebracht dan wel indien mogelijk kunnen worden voorkomen.
Als zeer positieve invulling komt de VBAH met duidelijke en waardevolle voorstellen als aandachtspunten, monitoring en aanbevelingen.

Tijdens de commissiebehandeling wordt van de commissieleden gevraagd aan de verantwoordelijk wethouder, met concrete voorstellen, input te geven op welke wijze deze, samen met het College van de Gemeente Laren en het Bestuur van het Goois Natuurreservaat, de Provincie Noord-Holland kan overtuigen om met de VBAH, als volwaardig gesprekspartner aan tafel te laten gaan.

Nader: Niet uitgesloten is dat namens het Bestuur van de VBAH bij de commissiebehandeling zal worden ingesproken.

Inleiding

Voorgeschiedenis

Het HOV-project wordt gerealiseerd in een gebied dat onderdeel uitmaakt van het Natuur Netwerk Nederland (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur). Aan de ene kant worden de natuurwaarden versterkt, doordat er een nieuw ecoduct wordt aangelegd, dat de natuur van de Utrechtse Heuvelrug verbindt met de natuur van het Gooi. Aan de andere kant heeft het HOV-project invloed op de leefgebieden van de aanwezige beschermde dieren, zoals das, boommarter, wezel en vleermuizen, die nu in de gebieden Anna's Hoeve (noordelijk van de spoorlijn) en Monnikenberg (zuidelijk van de spoorlijn) leven. Er wordt namelijk een nieuwe Weg over Anna's Hoeve aangelegd, deels noordelijk van de spoorlijn, waarover veel auto's gaan rijden en er wordt een nieuwe busbaan aangelegd, zuidelijk van de spoorlijn. Voor beide tracés worden grote stukkengroen aan de natuur onttrokken, (> 10 ha)

Op grond van de Wet Natuurbescherming moet er een ontheffing van het verbod om wilde dieren te verstoren of te doden aangevraagd worden bij de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord. Deze ontheffing is nodig om uiteindelijk de bouw van het ecoduct, de HOV-busbaan en de Verlegde nieuwe weg te kunnen toestaan.

De Provincie NH heeft door bureau Tauw in 2015-2016 natuuronderzoek laten doen i.v.m. de aanleg van de HOV busbaan en de aanleg van de nieuwe weg in Anna's Hoeve en Monnikenberg. Vervolgens is bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) een ontheffing aangevraagd en verkregen in februari 2017. Wat bleek toen? Verrassend genoeg was volgens de RVO het natuuronderzoek zo goed dat er voor geen enkele diersoort een speciale ontheffing moest worden aangevraagd. De VBAH heeft daarna

diverse bezwaren ingediend tegen de verleende toestemming van de RVO. Vervolgens is in 2018 door Bureau Movares in opdracht van de Provincie NH nieuw natuuronderzoek gedaan. Wat bleek bij dit onderzoek? Voor niet minder dan negen diersoorten is een speciale ontheffing nodig. Bedenk daarbij dat al deze diersoorten niet ineens verschenen zijn, zij waren er al lang (zie verder bij *Actuele situatie*).

Kennelijk is in 2015-2016 te weinig of geen onderzoek naar de soorten gedaan. Opmerkelijk, bij zo'n groot project en in zo'n belangrijk natuurgebied ! Het gevolg was in ieder geval dat alle besluiten, die indertijd zijn genomen ten behoeve van mitigatie en compensatie, toen waren gebaseerd op het kennelijk veel te beperkte natuuronderzoek. Het nieuwe onderzoek uit 2018 geeft beter weer welke belangrijke diersoorten aanwezig zijn. De VBAH vindt dan ook dat de mitigatie en compensatiemogelijkheden daaraan dan ook zouden moeten worden aangepast en zij doet daarom ook voorstellen.

Actuele situatie. Op 5 juni 2019 heeft de het Bestuur van de VBAH, optredend namens 600 leden, die allemaal een binding hebben met het betreffende natuurgebied, een bezwaarschrift ingediend bij GS van de Provincie NH, t.a.v. de Hoor- en Adviescommissie. Er staat in dit verband een hoorzitting gepland op 5 september 2019. Het bezwaar gaat in op de ontheffing die door de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord is verleend op 24 april 2019 i.v.m. aantasting van de leefgebieden van vleermuizen (3 soorten), boommarter, das, hermelijn, wezel, ringslang. Eerder was al een ontheffing aangevraagd voor de eekhoorn.

Hangende de uitkomsten van de behandeling van het bezwaarschrift in de genoemde commissie, was het Bestuur van de VBAH bereid om met de verantwoordelijke bestuurders en ambtenaren aan tafel te gaan om te bezien op welke wijze de schade voor de genoemde diersoorten in de betreffende gebieden, bij de voorbereidingsmaatregelen en de aanleg van de HOV beheersbaar kan worden gehouden dan wel kan worden beperkt. De VBAH heeft van de Hoor- en Adviescommissie begrepen dat de provincie en de Omgevingsdienst Noord-Holland Noord een overleg hebben afgewezen. De reden hiervan is bij de VBAH niet bekend.

Doel

Het oogmerk van dit voorstel is om uiteindelijk te bewerkstelligen dat de VBAH bij de Provincie NH en de Omgevingsdienst als volwaardig gesprekspartner kan participeren om te zorgen dat de negatieve gevolgen van de aanleg van de HOV nu en in de toekomst in het genoemde gebied beheersbaar kunnen worden gehouden en indien mogelijk tot een minimum kunnen worden teruggebracht. Daarbij zijn de aandachtspunten die de VBAH heeft aangegeven, alsmede de aanbevelingen en de monitoring per diersoort(en) leidend. Zie verder de bijlage bij dit voorstel.

Argumenten

1. Bij de VBAH met haar 600 leden is veel ervaringskennis omtrent de natuur, met name de fauna in het betreffende gebied, aanwezig. Het Bestuur en de Leden zijn bereid om deze ervaringskennis te delen. Het zou mede om die reden doodzonde zijn als straks heel veel leefgebied van diverse diersoorten is vernield en verdwenen, terwijl dit mogelijk had kunnen worden voorkomen, als gevolg van het nalaten van de inzet van participerende bewoners.

2. De provincie meldt, via de onderzoeksrapporten van Movares, in de uitleg bij iedere soort dat er **'nog genoeg leefgebied over blijft'** en dat verstoringen **'tijdelijk'** zijn.

Maar de invulling van *'genoeg leefgebied '*of hoelang de *'tijdelijkheid'* duurt ontbreekt. Het is op die manier slechts een lege huls. Om die reden verdient het aanbeveling om met concrete maatregelen te komen om de schade aan het dierenwelzijn, die door de aanleg van de HOV en Verlegde weg wordt veroorzaakt, beheersbaar te houden dan wel te beperken of mogelijk te voorkomen.

3. Het gaat vooral om de kwaliteit van leefgebieden en soorten in De Groene Schakel en omgeving, die niet alleen minimaal gelijk moet blijven maar zelfs beter worden. Deze flessenhals van De Groene Schakel en omgeving, die onderdeel is van het landelijke NNN gebied, heeft de Provincie NH vanaf het begin af aan beschouwd als een van de drie speerpunten van het HOV project. Zie *Toetsing Inrichtingsvisie Anna's Hoeve, Alterra, 17-10-2014, pag. 2:* "*Een tweede doelstelling voor Anna's Hoeve is om ook buiten de Groene Schakel de ecologische waarden te behouden en te versterken*".

   Nader: Dat hier kansen voor zijn blijkt ook uit *de 'Samenwerkingsovereenkomst Project Voltooiing Groene Schakel'* van 22-11-2016. In Bijlage 1 bij Onderdeel B: Versterking Natuur staat het volgende:

12 *Natuurontwikkeling Anna's Hoeve*
De natuurontwikkeling op Anna's Hoeve bestaat uit de hieronder beschreven onderdelen en wordt nog nader uitgewerkt. Vertrekpunt daarbij vormt de inrichtingsvisie Anna's Hoeve. De beschrijving is op hoofdlijnen en wordt in de uitwerking nader gespecificeerd.

   Noot: De teksten uit de overeenkomst over Anna's Hoeve en Monnikenberg maken duidelijk dat er een verdere uitwerking moet plaatsvinden t.a.v. natuurontwikkeling. De VBAH geeft met de inhoud van haar bezwaar van 5 juni 2019 een belangrijke voorzet voor de invulling daarvan.

4. Met de '*Aandachtspunten'* en *'Monitoring en aanbevelingen'* per genoemde diersoort(en), maakt de VBAH duidelijk dat de Provincie NH voor alle diersoorten in actie moet komen, maar ook dat bij de VBAH voldoende kennis, enthousiasme en bereidheid is om in het verdere proces zoveel als mogelijk is te willen en kunnen participeren. Om een idee te krijgen over welke aandachtspunten, monitoring en aanbevelingen het per diersoort(en) in het gebied precies gaat is een bijlage toegevoegd. Zie verder bijlage 1 bij dit voorstel.

BIJLAGE 1: OVERZICHT VAN DE VBAH VAN AANDACHTSPUNTEN, MONITORING EN AANBEVELINGEN PER DIERSOORT(EN) IN HET GEBIED

1. Vleermuizen

Aandachtspunten

1. De functionaliteit van de essentiële vliegroutes zijn onvoldoende in beeld gebracht. Er moet een plan opgesteld worden waarin duidelijk wordt gemaakt hoe, snel, één of meer nieuwe vliegroutes worden gecreëerd. Bij aanvang van de bomenkap zou als eerste met het maken van deze vliegroutes begonnen moeten worden. Mogelijk direct na de zomer 2019.
2. Aan te bevelen is daarom aanvullend onderzoek te doen naar het voorkomen van de franjestaart in Anna's Hoeve en Monnikenberg, in het bijzonder in het plangebied.
3. De VBAH stelt zich op het standpunt dat er geen enkele reden is om zowel de franjestaart als de baardvleermuis buiten de aanvraag voor de ontheffing te houden. Wij verzoeken de RUD NHN daarom dit over te brengen naar de provincie en hen op hun verantwoordelijkheid daarvoor te wijzen. Zonder ontheffing van de Wet natuurbescherming voor alle aanwezige en beschermde vleermuissoorten kunnen er geen ingrepen in het landschap gedaan worden. Dat is in strijd met de Wet natuurbescherming.
4. De VBAH wil weten of de vleermuiskasten al zijn opgehangen, en zo ja wanneer en waar. De functionaliteit van de voortplantings- en rustplaatsen van diverse soorten moet voldoende gewaarborgd zijn.

Monitoring en aanbevelingen

1. Voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de vleermuizenstand in Anna's Hoeve en Monnikenberg is het noodzakelijk te beschikken over actuele informatie over verspreidingen aantallen van de soort. Het opstellen en uitvoeren van een monitoringprogramma is hiervoor noodzakelijk.
2. Dit monitoringprogramma volgt jaarlijks de soorten vleermuizen die aanwezig zijn, de foerageergebieden die gebruikt worden, de veranderingen in de vliegroutes, de resultaten van de vleermuiskasten.
3. Jaarlijks wordt een verslag gemaakt van de bevindingen wat beschikbaar is voor betrokkenen. Indien nodig worden aanbevelingen gedaan voor aanpassingen en daarna uitgevoerd.
4. Duidelijk moet zijn bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor alle handelingen.
5. In navolging van bijvoorbeeld Natuurbrug Zwaluwenberg wordt de monitoring zeven jaar lang gedaan, gerekend vanaf de realisering van het project. Na die periode wordt een evaluatieverslag gemaakt.

2. Boommarters

Aandachtspunten

1. Naar mogelijke bomen in Anna's Hoeve die als nestplaats of verblijfplaats kunnen dienen is in opdracht van de provincie nog steeds geen onderzoek gedaan. Dit dient alsnog te gebeuren voordat bomen gekapt gaan worden.
2. De VBAH stelt daarom dat direct begonnen wordt met boommarteronderzoek in het totale projectgebied en in een wijd gebied er omheen. Ook voor deze soort geldt een goede zorgplicht.

Monitoring en aanbevelingen

1. Voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de boommarterstand in Anna's Hoeve en Monnikenberg is het noodzakelijk te beschikken over actuele informatie over verspreiding en aantallen van de soort. Het opstellen en uitvoeren van een monitoringprogramma is hiervoor noodzakelijk.
2. Dit programma volgt jaarlijks de boommarters die aanwezig zijn, doet onderzoek naar voortplanting en natuurlijke nestplaatsen, onderzoekt het gebruik van de boommarterkasten en regelt herstel van boommarterkasten.
3. Jaarlijks wordt een verslag gemaakt van de bevindingen wat beschikbaar is voor betrokkenen. Indien nodig worden aanbevelingen gedaan voor aanpassingen en daarna uitgevoerd.
4. Duidelijk moet zijn bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor alle handelingen.
5. In navolging van bijvoorbeeld Natuurbrug Zwaluwenberg wordt de monitoring zeven jaar lang gedaan, gerekend vanaf de realisering van het project. Na die periode wordt een evaluatieverslag gemaakt.

3. Dassen

Aandachtspunten

1. Het verstoren van een burcht kan net zo nadelig zijn als beschadigen of vernielen. Het is wettelijk verplicht om alle aanwezige bijburchten/vluchtpijpen vóór aanvang van ingrepen in het landschap goed in beeld te hebben en deze te monitoren op de aanwezigheid van dassen.
2. De hiervoor geschetste handelwijze (afgraven van weiland en akker) is niet in overeenstemming met de uitgangspunten van het NNN. Daarin staat juist dat "wijzigingen van functies op het landgoed niet ten koste mogen gaan van natuurwaarden!" Alleen al door de functiewijzingen van het weiland en de voormalige akkers gaat het om circa 20 ha foerageergebied van de dassen wat verandert en daardoor zo goed als onbruikbaar wordt. Voor deze foerageergebieden zijn geen alternatieven aanwezig! Het Natuur- en landschapsplan heeft met deze wijziging van functies geen rekening gehouden. Wettelijk gezien is daarom de uitvoering hiervan op deze manier niet toegestaan.
3. Er kan met de beoogde uitvoering helemaal geen sprake zijn van het behouden blijven van de meest interessante foerageergebieden voor dassen zoals eerder al door de VBAH genoemd, en ook door Movares en de RVO zo beoordeeld zijn!

4. De weergave van de feiten betreffende de aantasting van het leefgebied van de dassen met daarin begrepen de burchten, bijburchten en de foerageergebieden is onvolledig, onzorgvuldig en daarmee onbetrouwbaar. De aantasting door de plannen voor de HOV busbaan en nieuwe weg hebben al levensbedreigende gevolgen voor het leefgebied van de dassen op Monnikenberg. Uitvoering van de plannen in het Natuur- en landschapsplan Monnikenberg van het Goois Natuurreservaat kunnen de doodsteek worden voor de huidige dassenpopulatie op landgoed Monnikenberg! Op basis hiervan kan geen goedkeuring gegeven worden aan een ontheffing van de Wet Natuurbescherming. De grond voor de beoogde grondwallen zal van elders aangevoerd moeten worden!

5. Het is nodig nader onderzoek in de omgeving van de nu waargenomen dassen te doen en een plan op te stellen welke handelingen wel of niet of anders gedaan moeten worden bij de aanleg en inrichting van de nieuwe weg in dit deel van Anna's Hoeve.

Monitoring en aanbevelingen

1. Voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de dassenstand in Anna's Hoeve en Monnikenberg is het noodzakelijk te beschikken over actuele informatie over verspreiding en aantallen van de soort. Het opstellen en uitvoeren van een monitoringprogramma is hiervoor noodzakelijk.

2. In het plan worden maatregelen opgenomen en uitgevoerd die de kwaliteit van het dassenleefgebied gaan versterken. De uitwerking daarvan kan op korte termijn beginnen en zo mogelijk meeliften met het HOV project dat enkele jaren duurt.

3. Onderdeel van het nieuwe plan is ook het volgen van de beoogde kwaliteitsverbetering. Waar nodig kan vanuit de monitoring worden bijgestuurd in het beleid en beheer.

4. Van de voortgang en monitoring wordt jaarlijks kort verslag gedaan. Deze informatie is beschikbaar voor betrokkenen.

5. Duidelijk moet zijn bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor alle handelingen.

6. In navolging van bijvoorbeeld Natuurbrug Zwaluwenberg wordt de monitoring zeven jaar lang gedaan, gerekend vanaf de start van de kwaliteitsverbetering. Na die periode wordt een evaluatieverslag gemaakt.

4. Hermelijn en Wezel

Monitoring en aanbevelingen

1. Voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de kleine marterstand in Anna's Hoeve en Monnikenberg is het noodzakelijk te beschikken over actuele informatie over verspreiding en aantallen van de soort. Het opstellen en uitvoeren van een monitoringprogramma is hiervoor noodzakelijk.

2. De corridor langs de spoorbaan verdwijnt. Ter compensatie is het daarom noodzakelijk in de naastliggende bosgebieden en open delen een nieuwe marterroute te creëren voor de kleine marterachtigen. Ook in de westhoek van Anna's Hoeve en langs de A27 verdwijnen grote delen van het leefgebied en wordt de kwaliteit slechter. Per saldo moet het huidige geschikte

marterleefgebied minimaal gelijk blijven. Met de aanleg en herstel van nieuw marterleefgebied moet zo snel mogelijk vanaf de start van de werkzaamheden begonnen worden.

3. In Anna's Hoeve moeten veel lijnvormige landschapselementen worden aangelegd die verbindende zones vormen. De elementen kunnen bestaan uit hagen, besdragende struiken, takkenrillen, greppels, bosranden met mantelzomen, ruige oevers, houtstapels, stobbenwallen, steenhopen.
4. Bij waterpartijen, ook poelen, worden lijnvormige verbindingen gecreëerd naar bosranden.
5. Langs de marterroute worden op diverse plekken ruigtes gecreëerd die dekking geven.
6. In bijvoorbeeld takkenrillen, houtstapels of stobbenwallen worden speciale nestkasten ingebouwd als schuil- en nestplaatsen.
7. De bouw van speciale marterverblijven kan overwogen worden.
8. Alle genoemde maatregelen kunnen niet alleen in Anna's Hoeve maar ook in Monnikenberg gerealiseerd worden. De af te sluiten gebieden rondom het ecoduct kunnen daarvoor als kerngebied dienen.
9. Er wordt een plan opgesteld om de genoemde compensatiemaatregelen en daarmee de kwaliteitsverbetering te gaan uitvoeren.
10. Jaarlijks wordt een verslag gemaakt van de bevindingen wat beschikbaar is voor betrokkenen. Indien nodig worden aanbevelingen gedaan voor aanpassingen en daarna uitgevoerd.
11. Duidelijk moet zijn bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor alle handelingen.
12. In navolging van bijvoorbeeld Natuurbrug Zwaluwenberg wordt de monitoring zeven jaar lang gedaan, gerekend vanaf de realisering van het project. Na die periode wordt een evaluatieverslag gemaakt.

5. Ringslangen

<u>Monitoring en aanbevelingen</u>

1. Voor een goede ontwikkeling en instandhouding van de ringslangenstand in Anna's Hoeve en Monnikenberg is het noodzakelijk te beschikken over actuele informatie over verspreiding en aantallen van de soort. Het opstellen en uitvoeren van een monitoringprogramma is hiervoor noodzakelijk.
2. Het totale plangebied en andere delen van Anna's Hoeve verliezen door de aanleg van de HOV busbaan en de nieuwe weg hun belangrijke functie als leefgebied. Ter compensatie moet een plan worden opgesteld om nieuw leefgebied aan te leggen en de kwaliteit van resterende leefgebieden te verbeteren. In het plan wordt ook het beheer geregeld.
3. In het op te stellen plan wordt onderscheid gemaakt tussen land habitats (bos en struweel) en de waterrijke habitats (oevers met ruige zones).
4. Voor de inrichting van een goed leefgebied kunnen elementen als grondwallen, stobben, greppels en ruigte worden aangelegd.

5. Alle genoemde maatregelen kunnen niet alleen in Anna's Hoeve maar zo goed mogelijk ook in Monnikenberg gerealiseerd worden. De af te sluiten gebieden rondom het ecoduct kunnen daarvoor in beide gebieden als kerngebied dienen.
6. In het plan worden voorstellen gedaan voor nader onderzoek naar de verspreiding van ringslangen.
7. Jaarlijks wordt een verslag gemaakt van de bevindingen wat beschikbaar is voor betrokkenen. Indien nodig worden aanbevelingen gedaan voor aanpassingen en daarna uitgevoerd.
8. Duidelijk moet zijn bij wie de verantwoordelijkheid ligt voor alle handelingen.
9. In navolging van bijvoorbeeld Natuurbrug Zwaluwenberg wordt de monitoring zeven jaar lang gedaan, gerekend vanaf de realisering van het project. Na die periode wordt een evaluatieverslag gemaakt.